

Statement Buitentheater

Het theater en andere uitvoerende kunsten in de openbare ruimte behoren tot de meest innovatieve, toekomstgerichte en levendige genres in het culturele veld. Het is een kunstvorm die zich niet in hokjes laat duwen en als vanzelf coalities met andere kunstvormen aangaat. Buitentheater grijpt heel gericht in op alledaagse plekken, maakt ze tot poëtische achtergronden en schept nieuwe communitatieve verbanden.

De makers van buitentheater spelen overal. Op straten en pleinen, in parken en binnentuinen, op daken en langs rivieren, in steden, dorpen en de vrije natuur. Buitentheater speelt zich af buiten de muren. Het gebruikt de vrije ruimte: breedte, diepte en hoogte. Het speelt met de activiteiten ter plekke. Vuur en water zijn vrienden in plaats van vijanden. En de grootste vriend van het buitentheater is het publiek: dat komt met honderden, duizenden tegelijk en omarmt de schoonheid van deze kunst.

Buitentheater gooit de ongeschreven regels van de publieke ruimte omver en laat het publiek zo op een nieuwe manier deze ruimte beleven. Het nodigt uit om samen met onbekenden op avontuur te gaan, onvermoede ervaringen op te doen, iets moois te beleven. Dat verbindt en maakt dat we samen staan in plaats van tegenover elkaar. Iets wat bij uitstek nodig is in deze tijd. Deze kunst beweegt zich naar de mensen toe, activeert ze en bereikt daarmee ook degenen die anders zelden in aanraking komen met Cultuur.

Kunst in de openbare ruimte gaat een dialoog aan en zoekt daarin de grenzen tussen kunstenaars, locatie en toeschouwers. Het bespelen van concrete locaties en onbestemde plekken geeft een nieuwe blik op de architectuur of het omringende landschap. Deelname door publiek aan het creatie- en realiseringsproces is karakteristiek voor de uitvoeringen.

Buitentheater omvat veel verscheidene uitingen en alle denkbare cross-overs. Ook is buitentheater zeer internationaal, de meeste voorstellingen bevatten weinig of geen tekst en zijn daardoor gemakkelijk te exporteren. En dat gebeurt ook: Nederlandse artiesten halen gemiddeld 40% van hun inkomsten uit het buitenland.

In Nederland heeft het buitentheater altijd een bijzondere plek vervuld. Soms verguisd, even vaak bejubeld door kunstenaars en beleidsmakers. Tegen de verdrukking in ontwikkelt deze kunstvorm zich, ondanks het grotendeels ontbreken van opleidingen en faciliteiten. Omdat de makers het willen, omdat het publiek het wil, omdat je nergens theater zo intensief beleeft als buiten.

Omdat het open, uitnodigende en omarmende kunst is. Vaak ongepolijst, soms zelfs ronduit lelijk, dan weer ongrijpbaar esthetisch. En zoals alles van waarde: kwetsbaar.

Buitentheater in Nederland in cijfers¹

128 festivals die buitentheater boeken
79 professionele gezelschappen verenigd
1.900 voorstellingen per jaar
460.000 bezoekers per jaar

Wat is onze actuele situatie?

Buitentheater is veerkrachtig en alert.

In de coronatijd kreeg ook het Buitentheater opeens financiële ondersteuning. Met de Nederlandse (7.500 euro) 'Balkonregeling' en ook de Duitse 'Neustart Kultur' zijn opmerkelijk veel nieuwe voorstellingen ontstaan. Het buitentheater vond tijdens en na de lockdown als eerste weer een nieuw publiek. Reguliere gezelschappen ontdekten voorzichtig buitentheater als nieuwe mogelijkheid. Makers van verschillende nationaliteiten vonden elkaar. Mooie en spannende voorstellingen op de cross-over van dans, circus en theater leverde dit op. Her en der ontstonden ook nieuwe kleine festivals, vaak buiten de stad.

Maar...

Het aantal opleidingen is 0!

Het maken van theater buiten, in een omgeving die niet direct naar je hand te zetten is en voor een publiek dat door toevalligheden van

¹ Deze cijfers zijn gebaseerd op een onderzoek onder VBFN-leden en zullen in werkelijkheid hoger liggen.

samenstelling kan wisselen vraagt een vaardigheid die niet te vergelijken is met theater maken in een zwarte doos waar decor, techniek en afmetingen een constante vormen. De meeste gezelschappen hebben deze 'buitenvaardigheden' met telkens opnieuw uitproberen ontwikkeld. Op de HBO kunstopleidingen is het spelen in de buitenruimte geen specifieke aan te leren vaardigheid. Wij zijn van mening dat de bestaande kunstopleidingen heel goed kunnen bijdragen aan de verdere professionalisering en gevarieerdheid binnen dit genre.

Buitentheater is kwetsbaar.

De kwetsbaarheid van het buitentheater in Nederland is actueler dan ooit. Weinig festivals of gezelschappen worden door nationale fondsen structureel ondersteund. De ondersteuning door provincies en gemeentes staat onder druk. De nieuwe politieke werkelijkheid, vooral in de regio, stelt ondersteunen van cultuur ter discussie. Sinds 2022 vallen steeds meer festivals om bij gebrek aan financiering. En minder festivals betekent automatisch minder werk voor de artiesten. Het oorspronkelijke *businessmodel* van de festivals, waarbij bijna alle voorstellingen vrij toegankelijk zijn (met soms een vrijwillige bijdrage na afloop) raakt uit de mode.

Juist deze openheid, waarbij het publiek zónder drempels kan komen en gaan, is essentieel. Dat is de kracht, maar ook de zwakte van buitentheater.

Daarmee is het buitentheater in Nederland aan een herijking toe. Laten we de afbraak van de festivals ongebreideld doorgaan, waarbij er voor artiesten jaar na jaar minder werk in eigen land te vinden is? Gaan we op zoek naar nieuwe businessmodellen? Gaan we de barricaden op? Gaan we bouwen aan een beter en completer stelsel van educatie, creatie en presentatie? Kunnen we het culturele veld uiteindelijk overtuigen van de onmisbaarheid van onze kunstvorm?

Gezamenlijke programmeurs; Vereniging van Buitentheater
Festivals Nederland

Ondersteund door buitentheaterartiesten; Belangenvereniging
Buitentheater